

TARKASTAJA

Mervi Heikkilä

Pekka Saunperä astui junasta laiturille numero yksi. Asema oli pieni. Kaksi laituria, punatiilinen, ison omakotitalon kokoinen asemarakennus ja laaja parkkipaikka. Aseman takana kyyristeli tuttu, matalista betonikuutioista kasattu pikkukaupunki mustanpuhuvien pilvimassojen alla.

Pekka suuntasi vanhojen, mutta hyvinhoidettujen, nahkakenkiensä tarmokkaat askeleet kohti parin korttelin päässä sijaitsevaa hotellia. Matkalaukku rullasi terhakasti perässä pomppien välillä ikävästi epätasaisen asfaltin kuhmuissa ja irtokivissä. Lyhyttä matkaa siivittivät muistot hotellin erinomaisesta olutvalikoimasta, eikä Pekka kiinnittänyt huomiota uhkaaviin pilviin.

Illan voisi hyvin aloittaa maltillisesti Guinnessilla ja ruoalla ja päättää ehkä yhden väkevän imperial stout -tuopin ääreen. Tai kun kerrankin oli valikoimaa, voisi yllättää itsensä laadukkaalla lagerilla.

Toki voisi myös jo illalla käväistä kohteessa. Tämän kaupungin vartija oli Pekan muistikuvien mukaan paitsi supliikki, myös kohtuullisen hyvännäköinen naisihminen. Hänestä saisi varmasti seuraa tuopin ääreen. Mutta toisaalta seuraa löytyisi myös hotellin baarista. Siellä olisi takuulla tuttuja, saman tyyppistä reissutyötä tekeviä miehiä. Vanhoja kaupparatsuja, jotka tapasivat toisiaan satunnaisesti risteillessään Suomea salkkuineen ja vaihtuvine myyntiartikkeleineen. He puhuivat politiikasta, pitkävetokohteista ja talousasioista tavalla, joka sai Pekan tuntemaan olonsa kotoisaksi ja älykkääksi – ei liian monimutkaisesti, ei provosoivasti, vaan maanläheisesti ja kepeän juoruilevasti.

Pekan muistikuvien mukaan vartija humalluttuaankin halusi keskustella lähinnä vaikeatajuisista ranskalaiskirjailijoiden uutuuskirjoista. Pekka hylkäsi ajatuksen ylimääräisestä tapaamisesta vartijan

kanssa. Ehtisivät he huomennakin, varsinaisena palaveripäivänä.

Hotellihuoneeseen päästyään Pekka ensi töikseen kokeili istumalla kapean sängyn patjan joustavuutta. Se oli miellyttävä, ei liian kova, mutta ei missään tapauksessa liian pehmeäkään. Sitten hän ripusti toiset suorat housut ja sinisen kauluspaidan matkalaukustaan vaatekaapin henkariin suoristumaan. Vessan peilin edessä hän hetken ihmetteli jostain ilmaantuneita silmäpussejaan, mutta kampasi sitten tukan täsmällisesti alkavan kaljun peitoksi ja suoristi tummanruskean rusetin. Hetken hän harkitsi pikku iltapäivätorkkuja ennen baariin laskeutumista, mutta nälkä ja ajatus täyteläisestä oluen mausta kielellä vei väsymyksen. Ehkä tänään olisi peräti portteripäivä. Pekka hipaisi vielä olemattoman roskan pois olkapäältäään, kohensi housunkaulusta ja suoristi paitaa. Avainkortti ja rahapussi taskuun ja hän oli valmis. Työnsä koulumin äänettömin askelin hän laskeutui hotellin siniharmaata kokolattiamattoa pitkin kohti baaritiskiä.

Pekka nautti hotellin aamupalan jo ennen kymmentä, mutta aamuyöhön jatkunut olutmaratoni vaati veronsa. Hotellin sänky kutsui huomaansa. Kello oli jo puoli kaksitoista, kun Pekka Saunperä vihdoinkin lähti kohteeseen.

Kohde sijaitsi lähikirjastossa, noin puolentoista kilometrin päässä hotellista. Pekka päätti kävellä, vaikka taivas oli alkanut vuotaa maahan nihkeää tihkusadetta. Se raikasti tunkkaisen ilman ja mustan sateenvarjon alla Pekka hengitti syvään kevään tuoksuja. Tosin hän sai pian huomata, että fyysinen ponnistelu nosti epämiellyttävästi hien otsalle.

Kirjaston lasiovi oli kiinni. Pekka rypisti vähän kulmakarvojaan. Hän vertasi oveen teipattuja aukioloaikoja rannekellon ilmoittamaan aikaan. Ovien olisi pitänyt aueta asiakkaille jo tunti ja viisitoista minuuttia sitten. Outoa. Pekalla oli käsitys, että yleensä kirjastoissa oli täsmällistä henkilökuntaa, valituista vartijoista nyt puhumattakaan.

Muita sisäänpyrkijöitä harmaaksi rapattuun, isoikkunaiseen rakennukseen ei ollut. Kirjaston viereinen kioskki oli näköjään laittanut lopullisesti lapun luukulle jo aikapäiviä sitten ja toisella puolella taloa aukeni koulun autio piha. Oppilaat taisivat olla parhaillaan tunnilla. Pekka nappasi nahkasalkun sivutaskusta käteensä vanhalta taskuveitseltä näyttävän tiirikkasetin. Kolmikymmenvuotisella tarkastajan ammattitaidolla lukitun kirjaston ulko-oven aukaiseminen tapahtui nopeammin kuin kukaan ehti kiinnittää häneen huomiota.

Pekka sulki sateenvarjon, poimi taskuunsa toisenkin esineen salkustaan, vilkaisi nopeasti ympärilleen ja astui varovasti sisään kirjastoon. Hän puristi pitkänomaista, kylmää metalliesinettä taskussaan. Jos portti oli jostain syystä päässyt aukeamaan, edessä voisi olla tukalat paikat.

Kirjastossa ei ollut valoja ja isot ulkoikkunat oli peitetty kaihtimilla. Mutta kaihtimien raosta siilautui rakennukseen lempeää valoa, joka paljasti hyllyn täynnä lainattavia urheiluvälineitä, asiakastietokoneita, lehtikaappeja, muutaman kirjahyllyrivistön ja suoraan ulko-ovea vastapäätä koivuvuiluisen tiskin. Pekka pidätti hengitystään, mutta ainut, mitä hän pystyi kuulemaan, oli ilmastoinnin vaimea kohina. Nuuskaisu kuitenkin paljasti karun totuuden. Tilassa leijui tuttu ruudin ja vaikeasti määriteltävien palokaasujen tuoksu. Portti oli totisesti avattu.

Mahdollisimman äänettömästi, kaikki aistit valppaina ja Th-asetta taskussaan puristaen Pekka lähestyi tiskiä. Sen päällä näytti lojuvan jokin pyöreä, punainen esine. Lähempää Pekka tunnisti sen kahvakuulaksi. Väline oli ilmeisesti kirjaston lainattava kappale, sillä sen kahvassa roikkui laminoitui viivakoodiläpyskä. Tiskin harmaalla melamiinipinnalla lojui muutakin. Suljettu valkoinen kirjekuori, jonka päällä luki *Tarkastaja nro. 268*. Tietokoneessa näytti olevan edelleen päällä lainausohjelmisto, viivakoodinlukijatassusta välkkyi punainen valo. Aivan kuin joku olisi äskettäin ollut lainaamassa tai palauttamassa kahvakuulaa ja noussut tuoliltaan kesken toimituksen.

Katse tiukasti tiskin takana oikealla sijaitsevassa käsikirjaston avonaisessa ovesa Pekka tarttui kuoreen ja sujautti sen taskuunsa. Sitten hän, vieläkin varovaisemmin jos mahdollista, jatkoi kohti ovea.

Ensisilmäyksellä vanha käsikirjasto näytti siltä kuin ennenkin. Keskilattialla oli pöytä ja tuoleja, seinustoilla hyllyjä, joista suurin osa oli vitriinejä sisältäen näköjään vanhoista kirjoista askarreltuja kukkia, siilejä, rasioita ja muita luovan mielikuvituksen ja kädentaitojen tuloksia. Takaseinän oikeanpuoleisen vitriinin ovi oli auki. Pekka nosti äänettömästi aseensa taskusta. Viime hetkellä hän muisti, että sääntökirjan mukaan laukusta olisi pitänyt poimia myös hengityssuojain. Millään ei viitsinyt enää palata takaisin. Sitä paitsi hengityssuojain oli viime vuosina alkanut ahdistaa häntä. Sen läpi oli vaikea hengittää.

Pekka nosti aseensa vitriiniä kohti. Sitten hän hivuttautui sisään käsikirjastoon ja asteli sivuttain oikealle niin, että seisoivat vastapäätä auki olevaa vitriiniä. Todellisuusporttia ei voinut nähdä, ellei katsonut sitä täsmälleen suoraan edestä.

Pekan silmät laajenivat. Vaikka hän pitkällä urallaan oli nähnyt lukemattomia portteja, oli harvinaista, että ne retkottivat auki. Paras portti on lukittu portti, oli tarkastajien vuoden 1951 sääntökirjan ensimmäinen lause ja Pekan motto. Koskaan ei voinut tietää, millaisia elämänmuotoja portista syöksähtäisi, matelisi, valuisi, lennähtäisi tai laukkaisi todellisuuden numero 51562 rauhaisaa elämänmenoa ja oluen maistelua häiritsemään. Hetken hänen päässään vilisivät viime vuosien epäonnistuneet operaatiot, jotka oli vaivoin onnistuttu naamioimaan tsunamiksi tai lentokoneiden ohjausvirheiksi. Onneksi suurin osa vieraista elämänmuodoista muistutti isokokoisia syvänmerennilviäisiä, joten ruumiit pystyi hävittämään melko huomaamatta.

Nyt portista ei näyttänyt syöksähtävän yhtään mitään. Sen läpätunkematon mustuus ja sykäyksittäin

huokuvat kaasut saivat kuitenkin kokeneen tarkastajan voimaan pahoin.

Portti oli saatava kiinni, heti.

Ase yhä laukaisuvalmiina oikeassa kädessään Pekka syöksähti ketterästi edessään olevan pöydän yli ja paiskasi vitriinin oven kiinni niin että rämähti. Vielä ei kuitenkaan ollut valmista. Pekka nojasi vitriinin oveen polvillaan sen edessä ja kaivoi vaaleansinisen kauluspaidan kauluksen alta esille pitkän rautaketjun ja siinä roikkuvan vaatimattoman, hiukan ruostuneen avaimen. Sen hän vapisevin käsin työnsi lukkoon ja väänsi oikealle. Kuului tuskin korvin havaittava rasahdus ja ilmanpaine huoneessa muuttui niin äkisti, että Pekan korvat menivät lukkoon.

Pekka huokasi. Hän nousi oveen nojaten raskaasti ylös ja kaivoi taskustaan nenäliinan, jolla pyyhki hien otsalta. Suussa maistui pilaantuneelta sahdilta. Ensimmäistä kertaa mieleen vilahti ajatus, että hän alkoi olla liian vanha tähän työhön. Että nuoremmat joutaisivat hoitaa todellisuusporttien alitarkastajan virkaa aluehallinnon ylikuonnollisuusosastolla ja hän voisi vaikka viettää eläkepäiviä Espanjan asunnon lämmössä.

Sitten Pekka muistutti itselleen, että tällaista kuitenkin sattui äärimmäisen harvoin. Yleensä työ oli leppoista matkustelua hotellista toiseen, baaritiskien tunnelman haistelua, ale- ja lagerpäiviä, huolellisten ja tapahtumattomuuteen turhautuneiden portinvartijoiden jututtamista, raporttien laatimista ja turhien määrärahaesitysten kirjoittamista. Pekka huokasi toistamiseen ja onnitteli itseään harvinaisen onnistuneesta ja pikaisesta ratkaisemisesta. Maassa ei ollut jalanjalkia, kuivunutta verta, limaa tai mitään muutakaan toisesta todellisuudesta peräisin olevaa roskaa. Ei vaikuttanut siltä, että portista olisi tullut läpi ketään tai mitään.

Nyt oli enää selvitettävä vartijan kohtalo. Minne oli kadonnut viehättävä rouva, joka oli jo

vuosikymmenet toiminut sekä kirjastonhoitajana että todellisuusportinvartijana?

Ilta hämärsi, eikä arvoitus ollut ratkennut. Kirjasto oli ollut työhuonetta myöten tyhjä, vaikka rouvan punainen pieni auto seisoj autokatoksessa rakennuksen takana. Myös naisen tyylikäs rivitaloasunto oli tyhjä ihmisistä, mutta ei huonekaluista eikä vaatteista. Alusvaatteetkin olivat siististi silitettyinä lipaston laatikoissa. Seiniä kiersivät kiinteät kirjahyllyt melkein joka huoneessa. Pekasta näytti, että kirjoja oli enemmän kuin itse kirjastossa. Mutta kirjat eivät ratkaisseet arvoitusta, eivätkä työpöydän, lipaston tai keittiön laatikot paljastaneet rouvan olinpaikkaa. Laatikollisen pieniä sikareita Pekka kyllä löysi ja hän muistikin naisen poltelleen niitä pitkän imukkeen kautta. Hän nappasi sikarilaatikon taskuunsa ja toivoi, että ne eivät olisi kovin vanhoja. Jotkut oluet suorastaan vaativat seurakseen kiireetöntä sikarin tupruttelua.

Koska naisella ei tiettävästi ollut perhettä, eikä valokuva-albumeissakaan ollut kuin vanhoja kuvia, Pekka päätti pitää etsinnöissä luovan tauon ja jatkaa seuraavana päivänä. Hän asteli vähitellen yltyneessä kevätsateessa takaisin hotellille. Nihkeä, kylmä ja ärtynyt olo poistuisi vain Russian Imperial Stoutilla ja tuhdilla härän ulkofilepihvillä.

Pekka Saunperä muisti kirjeen vasta paljon myöhemmin illalla, kolmen tuopillisen jälkeen. Hän kaivoi taskustaan jo hiukan nuhjaantuneen valkoisen kirjekuoren ja repi sen auki.

Viesti oli lyhyt.

”Minä en kestä enää! Päivän ainut palautus on kahvakuula! Missä on sivistys? Kuka arvostaa enää laatukirjallisuutta? Ehkä elämä on toisaalla, ehkä sinne pääsee portista. Anteeksi ja hyvästi.”

Niinpä tietysti. Tämä oli ensimmäinen kerta Pekalle, mutta viimeisimmässä tarkastajien kokouksessa hän muisti jonkun maininneen vartijasta, joka oli tullut hulluksi ja hypännyt portista.

Pekka rutisti viestin palloksi ja piilotti sen taskuunsa. Sitten hän nosti tuoppia naisen muistoksi ja alkoi taas leikitellä ajatuksella Espanjan asunnosta. Samaan aikaan tuhannet alkueläimet todellisuudesta numero 51666 jatkoivat vimmaista lisääntymistä hänen limakalvoillaan.